

Zdravotné poistenie študentov, doktorandov, a zamestnancov pri mobilite z/do štátov EÚ a z/do tretích krajín

Bratislava, 16.5.2019

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÁ POISŤOVŇA

vždy pri vás

Legislatívny rámec a základná terminológia

- Nariadenie EP a Rady (ES) č.883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia - základné nariadenie (ZN);
- Nariadenie EP a Rady(ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia - vykonávacie nariadenie (VN);
- Základné nariadenie a vykonávacie nariadenie – európska legislatíva;
- Zákon 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení...;
- ČŠ EU - členské štáty EU, NO, LI, IS a CH;
- EPZP (EHIC) - Európsky preukaz zdravotného poistenia;
- PD A1 - Prenosný dokument „Potvrdenie o právnych predpisoch o sociálnom zabezpečení, ktoré sa vzťahujú na držiteľa“ ;
- VZP – verejné zdravotné poistenie;
- ZP – zdravotná poisťovňa;
- ZS – zdravotná starostlivosť;

Všeobecné pravidlá podľa európskych nariadení

Všeobecné pravidlá

- osoby, na ktoré sa európske nariadenia vzťahujú, podliehajú pre celú oblasť sociálneho zabezpečenia právnym predpisom len jedného členského štátu, t.z. môžu byť poistené pre všetky riziká len v jednom ČŠ EU;
- osoba vykonávajúca činnosť ako zamestnanec alebo SZČO v ČŠ EU podlieha právnym predpisom členského štátu **miesta výkonu** tejto činnosti (lex loci laboris);
- ktorákoľvek iná, spravidla ekonomicky neaktívna osoba (napríklad študent), podlieha právnym predpisom členského **štátu bydliska**;
- pre účely aplikácie nariadení sa za bydlisko považuje miesto, kde osoba zvyčajne býva a kde má centrum svojich osobných, sociálnych a ekonomických záujmov. Bydlisko nie je „a priori“ trvalý pobyt;

Vyslaní pracovníci v ponímaní európskych nariadení

Výnimka z pravidla poistenia v štáte výkonu činnosti (čl.12 základného nariadenia):

- zamestnanec vyslaný svojim zamestnávateľom do iného ČŠ EU, naďalej podlieha právnym predpisom vysielajúceho ČŠ EU;
- doba vyslania nemôže presiahnuť 24 mesiacov;
- aby zamestnávateľ mohol vysielat' zamestnancov musí spĺňať stanovené podmienky a rovnako aj zamestnanec;
- vyslaný zamestnanec musí disponovať formulárom **PD A1**, vydaným kompetentnou inštitúciou v štáte bydliska;
- formulárom PD A1 zamestnanec deklaruje v štáte výkonu činnosti, že naďalej podlieha legislatíve vysielajúceho štátu a v štáte výkonu pracovnej činnosti nemá v oblasti sociálneho zabezpečenia žiadne povinnosti;
- aj krátkodobé pracovné cesty (aj jednodňové) do iného ČŠ EU sa považujú za vyslanie a zamestnanec by mal mať PD A1, v prípade pracovných úrazov je to nevyhnutné;
- vyslaní zamestnanci majú v štáte vyslania, t.j. v štáte výkonu pracovnej činnosti nárok na **potrebnú zdravotnú starostlivosť** na základe EPZP vydaného poisťovňou zamestnanca vo vysielajúcom štáte;

Súbeh činností vo viacerých ČŠ EU

- aj v prípade výkonu pracovnej činnosti vo viacerých ČŠ EU podlieha osoba právnym predpisom len jedného členského štátu;
- osoba **zamestnaná na území dvoch a viacerých ČŠ EU** podlieha legislatíve ČŠ EU, na území ktorého má **bydlisko, ak vykonáva podstatnú časť** svojej činnosti v štáte bydliska. Za podstatnú časť sa považuje viac ako 25% činnosti. V prípade zamestnania sa posudzuje pracovný čas, resp. odmena zamestnanca v jednotlivých ČŠ EU.
- v prípade súbehu činností vo viacerých ČŠ EU je potrebné požiadať kompetentnú inštitúciu v štáte bydliska osoby o určenie štátu uplatniteľnej legislatívy a vydanie formulára **PD A1** (pri súbehu činností neplatí podmienka 24 mesiacov);
- pre osoby s bydliskom v SR posudzuje štát uplatniteľnej legislatívy a vydáva formulár PD A1 Sociálna poisťovňa. Rozhodnutie SP platí pre celú oblasť sociálneho zabezpečenia vrátane zdravotného poistenia;

Súbeh činností vo viacerých ČŠ EU - zamestnávateľ

čl. 21 vykonávacieho nariadenia - zamestnávateľ, ktorého sídlo alebo miesto podnikania sa nenachádza v ČŠ EU, ktorého právne predpisy sa na zamestnanca uplatňujú, splní všetky povinnosti, ktoré mu ukladajú právne predpisy daného štátu tak, ako keby sa jeho sídlo nachádzalo v tomto ČŠ EU, najmä:

- prihlásiť sa ako zamestnávateľ – platiteľ do zdravotnej poisťovne zamestnanca;
- zasielať mesačné výkazy o preddavkoch na poistné, oznámenia o zmenách;
- platiť preddavky na poistné, resp. poistné vo výške určenej právnymi predpismi štátu poistenia zamestnanca;
- zamestnávateľ sa môže so zamestnancom dohodnúť, že tento prevezme povinnosti zamestnávateľa na platenie príspevkov bez toho, aby tým boli dotknuté ďalšie existujúce práva a povinnosti zamestnávateľa;
- zamestnávateľ informuje o takejto dohode so zamestnancom príslušnú inštitúciu v štáte poistenia;
- v štáte poistenia osoby musí byť poistné odvedené zo všetkých príjmov vo všetkých ČŠ EU
- vo VŠZP sa zahraniční zamestnávatelia registrujú na krajskej pobočke Bratislava;

Potrebná zdravotná starostlivosť

- **Potrebné ZS** zahŕňa zdravotnú starostlivosť, ktorú si vyžaduje zdravotný stav osoby, aby mohla pokračovať v pobyte na území iného ČŠ EU tak dlho ako pôvodne plánovala a nebola nútená vrátiť sa z dôvodu zdravotných problémov a ich liečenia do štátu poistenia alebo bydliska;
- rozhodujúcim kritériom je plánovaná dĺžka pobytu a posúdenie lekára v konkrétnom prípade, či ZS je alebo nie je v danej situácii potrebná;
- potrebná ZS nevylučuje ani zdravotnú starostlivosť pri chronických ochoreniach, zdravotnú starostlivosť v tehotenstve a materstve a samotný pôrod;
- rozsah potrebnej ZS sa môže líšiť vzhľadom na dĺžku pobytu dotknutej osoby. Osoby s dlhodobým pobytom (napr. študenti, vyslaní pracovníci ap.) majú nárok na širší rozsah potrebnej ZS, nielen primárnu diagnostiku a liečenie, ale aj následnú ZS (napr. rehabilitácia, zdravotnícke pomôcky ap.) ;

The diagram illustrates the layout of a European Health Insurance Card (EHIC) with the following fields:

3. Priezvisko ABCDEF GHIJKLM	
4. Meno ABCDEF GHIJKLMN OPQRST UVWXYZ ABCDEF GHI	
5. Dátum narodenia DD/MM/YYYY	6. Osobné identifikačné číslo 123456789
7. Identifikačné číslo inštitúcie 1234567890 - ABCDEF GHIJKLMNO	
8. Identifikačné číslo preukazu 12345678901234567890	9. Dátum platnosti do DD/MM/YYYY

Zdravotná starostlivosť v plnom rozsahu

- je presne taký rozsah zdravotnej starostlivosti na aký má nárok „domáci“ poistenec a musí byť poskytnutá za rovnakých podmienok ako domácemu poistencovi.
- plná ZS je poskytovaná osobám s bydliskom v inom ČŠ EU ako je štát poistenia, napr. osobám s bydliskom v SR a poisteným v inom ČŠ EU z titulu výkonu pracovnej činnosti v tomto štáte, resp. osobám s bydliskom v inom ČŠ EU pracujúcim a poisteným v SR;
- v SR je súčasťou plnej ZS aj kúpeľná liečba;
- podmienkou pre poskytnutie plnej ZS v štáte poistenia aj v štáte bydliska je predloženie formulára E106, E109, E120, E121 resp. PD S1 vydaného poisťovňou v štáte poistenia;
- tento si dá poistenec zaregistrovať vo vybranej poisťovni v štáte bydliska a tá mu vydá preukaz poistenca EU, s ktorým má nárok na plnú ZS;
- vo VŠZP vyzerá takto:

 VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÁ POISŤOVŇA		
PREUKAZ POISTENCA VEREJNÉHO ZDRAVOTNÉHO POISTENIA POISTENÉHO V ZAHRANIČÍ		
Kód zdravotnej poisťovne:		
Titul, meno, priezvisko poistenca:		
Rodné číslo alebo identifikačné číslo poistenca:		Dátum narodenia:
Preukaz platný od:		do:

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÁ POISŤOVŇA

Podmienky pre vstup do systému VZP v SR

- v prípade pracovníkov z ČŠ EU nie je rozhodujúce, na základe akého typu zmluvy (napr. aj na „dohodu“), resp. i bez pracovnej zmluvy dochádza k výkonu napr. lektorskej, výskumnej či inej činnosti;
- situácia pracovníkov z ČŠ EU sa vždy posudzuje podľa čl.11 ods.3 písm. a) základného nariadenia, t.z. ak sa jedná o jedinú ekonomickú aktivitu, osoba podlieha legislatíve SR z titulu výkonu ekonomickej aktivity v SR;
- do systému VZP však vstupuje len v prípade, ak spĺňa podmienky národnej legislatívy, t.z. ak má nárok na príjem **zo závislej činnosti** podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), k) a m) a ods. 2 a 3 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov ;
- túto podmienku nespĺňajú napr. dohody o brigádnickej práci študentov, dohody o vykonaní práce dôchodcov...
- a zároveň spĺňa podmienku uvedenú v **§3 ods.3 písm. a)** zákona 580/2004 , t.j. príjem najmenej vo výške minimálnej mzdy
- alebo ak dosahuje príjem **z podnikania** a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu §6 ods.1 a 2č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov ;

§3 ods. 3 písm. a) zákona 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení

- novelou zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení od 01.01.2018 sa u osôb bez trvalého pobytu na území SR zmenili podmienky pre vstup, resp. zotrvanie v systéme VZP v SR;
- **§3 ods. 3 písm. a) zákona 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení**
Verejne zdravotne poistená je aj fyzická osoba, ktorá nemá trvalý pobyt na území SR, ak nie je zdravotne poistená v inom ČŠ EU a
vykonáva u zamestnávateľa, ktorý má sídlo alebo stálu prevádzkareň na území SR alebo je organizačnou zložkou podniku zahraničnej osoby na území SR, zárobkovú činnosť dohodnutú s mesačným príjmom z tejto činnosti najmenej v **sume určenej zákonom o minimálnej mzde** pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou;

Nesplnenie podmienok zákona 580/2004 o ZP

- ak osoba nevstúpi do systému VZP, lebo nebude splnená žiadna z podmienok osobného rozsahu verejného zdravotného poistenia podľa § 3 zákona č. 580/2004 Z. z., neznamená, že prichádza k zmene štátu uplatniteľnej legislatívy SR;
- takáto osoba bude podliehať legislatíve SR pre ostatné oblasti sociálneho zabezpečenia, len nebude verejne zdravotne poistená na území SR;
- takáto osoba však nemôže byť verejne zdravotne poistená ani v štáte pôvodu a musí využiť len komerčné poistenie liečebných nákladov;
- ustanovenie § 3 ods. 3 písm. a) zákona č. 580/2004 Z. z. sa rovnako uplatní aj na osoby z cudziny, na ktoré sa koordinačné nariadenia EÚ nevzťahujú.

Pracovný pomer zamestnancov bez TP

- v súlade s ustanovením § 3 ods. 3 písm. a) zákona č. 580/2004 Z. z. dochádza k porovnaniu dohodnutej mzdy a sumy podľa § 2 ods. 1 zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde.
- minimálna mesačná mzda pre rok 2019 je **520 €**.

Mesačná mzda

- Ak je zamestnanec odmeňovaný mesačnou mzdou, je potrebné porovnať výšku dohodnutej mzdy v zmluve so sumou 520 € (pre rok 2019).
Ak je to menej ako 520 € - osoba nevstupuje do systému VZP v SR

Hodinová mzda

- Ak je zamestnanec odmeňovaný hodinovou mzdou, je potrebné z tejto mzdy určiť sumu, ktorá sa má porovnať so sumou 520 € (pre rok 2019).
V súlade s § 2 ods. 2 zákona o minimálnej mzde suma minimálnej mzdy za každú hodinu odpracovanú zamestnancom predstavuje 1/174 zo sumy mesačnej minimálnej mzdy (2,99 €).
- ak 2,99 € x počet odpracovaných hodín je menej ako 520 € - osoba nevstupuje do systému VZP v SR

Príklady výpočtov pre vstup zamestnancov bez TP do systému VZP

Prepočet sa pri použití § 2 ods. 2 zákona o minimálnej mzde :

- hodinová mzda x 174 x hodnota úväzku

Príklad 1:

- osoba odmeňovaná hodinovou mzdou 3,50 €, polovičný pracovný úväzok:
- $3,50 \times 174 \times (86/174) = 304,50 \text{ €}$
- $304,50 \text{ €} < 520 \text{ €}$

Osobe verejné zdravotné poistenie nevznikne.

Príklad 2:

- osoba odmeňovaná hodinovou mzdou 11 €, pracovný úväzok 50 hodín mesačne:
- $11 \times 174 \times (50/174) = 550 \text{ €}$
- $550 \text{ €} > 520 \text{ €}$

Osobe verejné zdravotné poistenie vznikne.

Práca na dohodu u zamestnancov bez TP

- vykazovanie zamestnancov, prebieha iba v dňoch, kedy prebieha reálny výkon práce (nie počas celého obdobia, na ktoré je dohoda uzatvorená);
- v dňoch, v ktorých sa dohoda nevykonáva, osoba nie je verejne zdravotne poistená, to znamená, že **nemôže byť evidovaná ani ako samoplátiteľ**;
- podmienky na existenciu verejného zdravotného poistenia sú splnené, ak osoba dosiahla počas vykázaných dní dohodnutú mzdu, najmenej však mzdu ustanovenú v §3 ods.3 písm. a) zákona;
- zároveň platí, že v prípade, ak je splnená podmienka na vstup do systému VZP je potrebné podať prihlášku do ZP a v prípade zániku VZP je potrebné podať odhlášku zo ZP.
- prihlasovanie a odhlasovanie zamestnanca zamestnávateľom nie je dostatočné;

Výnimky a ukončenie VZP zamestnancov bez TP

- Pre posúdenie zotrvania v systéme VZP je smerodajná výška mzdy dohodnutá v pracovnej zmluve. Výnimočne môže v niektorých mesiacoch byť vyplatená suma nižšia, než je zmluvne dohodnutá suma (neodpracovanie niektorých dní z dôvodu napr. PN, materské, dovolenkový priemer...) a toto **nebude dôvodom k odhláseniu poistenca**;
- ak však dôjde k zmene výšky mzdy dohodnutej v pracovnej zmluve a suma mzdy poklesne pod hranicu 520 €, zamestnávateľ je povinný takého **zamestnanca odhlásiť**, nakoľko prestáva spĺňať podmienku účasti v systéme VZP a osoba musí podať odhlášku.
Pre nesplnenie zákonných podmienok ju môže odhlásiť aj ZP;
- ZP má zákonnú možnosť na výkon kontroly u zamestnávateľa, a teda má možnosť kontroly správnosti postupu zamestnávateľa;

Neplatené voľno zamestnanca bez TP

- v prípade neplateného voľna nebude osoba v tomto období pokladaná za zamestnanca, jeho **účasť na zdravotnom poistení bude ukončená** (ak nie je účastníkom systému VZP aj z iného dôvodu).
- v danom mesiaci sa očakáva odvod na zdravotné poistenie z alikvotnej časti dohodnutej mzdy;
- rovnaká je situácia, ak zamestnanec neodpracuje celý mesiac (skončí skôr alebo začne neskôr);
- **zamestnanec je zdravotne poistený len počas odpracovaných dní;**
- v mesiaci, kedy sa stane opäť zamestnancom, sa bude jeho dohodnutá mzda opäť posudzovať v zmysle vyššie uvedených pravidiel; ak podmienky pre vstup do systému VZP splní, musí si opäť podať prihlášku.

Študenti z členských štátov EU, EHP a CH

- ekonomicky neaktívna osoba, napr. študent sa pri aplikácii nariadení posudzuje buď samostatne, alebo ako závislá osoba vo väzbe na nositeľa poistenia ako jeho rodinný príslušník;
- za rodinných príslušníkov sa spravidla považujú manžel/manželka, nepľnoleté deti a nezaopatrené deti, ktoré dosiahli vek plnoletosti;
- z uvedeného vyplýva, že študenti pochádzajúci z ČŠ EU sú pre účely sociálneho zabezpečenia, vrátane zdravotného postenia, posudzovaní spravidla vo väzba na svojich rodičov ako rodinní príslušníci;
- v praxi to znamená, že študenti pochádzajúci z ČŠ EU, nepracujúci v SR, zostávajú poistení v štáte poistenia rodičov ako nezaopatrení rodinní príslušníci, alebo ako neaktívne osoby poistené v štáte bydliska v zmysle ustanovení čl. 11 ods. 3 písm. e) základného nariadenia;
- vstup do systému VZP SR pre študentov z iných ČŠ EU bez trvalého bydliska je možný len v prípade splnenia zákonom vymedzenej podmienky, podľa ktorej je verejne zdravotne poistený študent z iného ČŠ EU, študujúci na škole v Slovenskej republike **na základe medzinárodnej zmluvy**, ktorou je Slovenska republika viazaná;
- potrebnú ZS v SR čerpajú na základe EPZP vydaného poisťovňou v štáte poistenia;

Študenti z ČŠ EU a pracovný pomer v SR

- ak študenti pochádzajúci z ČŠ EU vykonávajú popri štúdiu aj pracovnú činnosť v SR, uplatňuje sa na nich čl.11 ods. 3 písm. a) základného nariadenia a podliehajú legislatíve SR;
- t.z. spadajú pod systém sociálneho zabezpečenia SR a poistenie v štáte pôvodu by mali mať ukončené;
- ak sú v štandardnom pracovnom pomere, vzniká študentom v SR nárok (povinnosť) na vstup do systému verejného zdravotného poistenia ako zamestnancom;
- ak pracujú na dohodu o brigádnickej práci študentov, rovnako podliehajú legislatíve SR, ale nemajú vstup do systému VZP v SR, lebo podľa §10b) zákona 580/2004 sa ich príjem nepovažuje za zárobkovú činnosť;
- disproporcia medzi nariadeniami EU a národnou legislatívou;

Študenti z tretích krajín

Študenti z tretích krajín sa posudzujú len podľa národnej legislatívy (§3 ods.3 písm. d) zákona 580/2004), podľa ktorej je v SR verejne zdravotne poistený :

- zahraničný študent študujúci na škole v SR na základe medzinárodnej zmluvy, ktorou je SR viazaná;
- žiak alebo študent, ktorý je Slovákom žijúcim v zahraničí a zároveň študuje na škole v SR;
- v ostatných prípadoch zostávajú študenti poistení v krajine pôvodu;
- v SR majú možnosť čerpať zdravotnú starostlivosť len na základe komerčného poistenia liečebných nákladov;

Postup pri uzatváraní zdravotného poistenia cudzincov v SR

- cudzí pracovník spĺňajúci kritériá pre vstup do systému VZP v SR musí podať **prihlášku do ZP**, ktorú si vyberie, **nestačí ak ho prihlási zamestnávateľ**, oznámenie o zmenách ani mesačné výkazy pre účely zdravotného poistenia nenahrádzajú prihlášku poistenca, každá osoba musí prihlášku podať za seba a oznámiť zamestnávateľovi svoju ZP;
- lehota na podanie prihlášky je do 8 dní od vzniku skutočnosti (zamestnania);
- v prípade osôb z ČŠ EU je potrebné posúdiť všetky aktivity osoby vo všetkých ČŠ EU, aj prípadnú potrebu PD A1, až potom je možné prihlášku prijať;

Slovenskí VŠ učitelia, výskumní pracovníci ... pracujúci v zahraničí

Pre osoby odchádzajúce do cudziny platia identické pravidlá ako bolo doposiaľ uvedené;

V prípade, že cieľom pracovníka alebo študenta je ČŠ EU, platia ustanovenia európskych nariadení;

V prípade, že cieľom pracovníka alebo študenta je tretia krajina, platí národná legislatíva:

§3 ods.2 zákona 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení

- Osoba s trvalým pobytom v SR tu **nie je verejne zdravotne poistená**, ak na území SR nie je zamestnaná ani nevykonáva SZČ, a ak:
 - a) **je zamestnaná** v cudzine a je tam zdravotne poistená;
 - b) vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť v cudzine a je tam zdravotne poistená ;
 - c) dlhodobo (najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov) sa zdržiava v cudzine a je tam zdravotne poistená;
- V uvedených prípadoch je potrebné podať odhlášku a verejné zdravotné poistenie v SR ukončiť.

Ďakujem za pozornosť !

